

Αλέξιος Δέφνερ

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

2016

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- I. Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ 3
- II. Η ΣΧΕΣΗ ΧΩΡΟΥ-ΧΡΟΝΟΥ 6
- III. ΟΙ ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ 8
- IV. Η ΑΝΑΨΥΧΗ & Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ 10
- V. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ Ε. Χ. 15
- VI. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ 19
- VII. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ &
ΤΙΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙΣ 24
- VIII. Ο ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ
ΧΡΟΝΟΥ 30-31

I. Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ 1/3

- Ο τουρισμός, μαζί με την παγκοσμιοποίηση (& του χρόνου) έχουν βοηθήσει στην ανταλλαγή διαφορετικών πολιτισμών σε σχέση με το χρόνο
- Ο τουρισμός, και λιγότερο ο πολιτισμός, αντιμετωπίζονται συχνότερα ως **οικονομικοί κλάδοι** (τμήμα του τριτογενούς τομέα ή των υπηρεσιών). Αποτελούν επίσης τμήμα της λειτουργίας του ελεύθερου χρόνου και γενικότερα του χρόνου
- Η πλειονότητα του πληθυσμού της γης ζει σε πόλεις – έμφαση σε αυτή την παρουσίαση
- Τα περισσότερα άτομα, άσχετα με το πόσο ε. χ. διαθέτουν, εκδηλώνουν τον πραγματικό τους εαυτό σε αυτόν (π.χ. συμπεριφορά σε διακοπές) – Οβίδιος, Marx

- Μία σημαντική **διάκριση** είναι μεταξύ συμπυκνωμένου (block, π.χ. Σαββατοκύριακο, διακοπές, γιορτές) και κατανεμημένου ή τμηματικού (piece, π.χ. καθημερινή) ε. χ.
- **Οι τέσσερις κύριες δραστηριότητες** του ε. χ. είναι: οι πολιτιστικές, οι τουριστικές, οι αθλητικές και οι δραστηριότητες διασκέδασης & κοινωνικής ζωής (οι οποίες περιλαμβάνουν τις δραστηριότητες ποτού και φαγητού)
- **Δύο βασικές προσεγγίσεις του ε. χ.:** ως “υπόλοιπο”, ως χρόνος προς διατήρηση, και ως συστατικό στοιχείο, ποιότητα της ζωής, στόχος της ανθρώπινης δράσης (agency) – σχέση με δομή (structure): θεωρία της δομοποίησης (structuration)
- Η αντιφατικότητα του ε. χ. εξηγεί εν μέρει ορισμένες βασικές συγχύσεις: σχετικότητα έννοιας, συχνή ταύτιση με αναψυχή, μείωση ε. χ., άφθονος ή “πλεονάζων” ε. χ., μη διάκριση δραστηριοτήτων, “ο χρόνος είναι χρήμα” ;, συνθήκες

- Ο ε. χ. δεν σημαίνει τα ίδια πράγματα για τις διάφορες κοινωνικές κατηγορίες, ιστορικές περιόδους και κουλτούρες
- Είναι παραδεκτό (αλλά όχι πάντοτε άμεσα αντιληπτό διότι ο χρόνος δεν είναι ορατός) ότι υπάρχει **σχέση χώρου και χρόνου**, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι υπάρχει άμεση αντιστοιχία των λειτουργιών του ε. χ. με τους δημόσιους (“ελεύθερους”) χώρους (π.χ. περίφραξη πάρκων & ώρες λειτουργίας παραλιών)
- Ο χώρος υποβοηθά ή εμποδίζει κοινωνικές δραστηριότητες που έχουν ήδη εκδηλωθεί, αλλά δεν δημιουργεί από μόνος του κοινωνικές δραστηριότητες (‘χωρικός ντετερμινισμός’)

II. Η ΣΧΕΣΗ ΧΩΡΟΥ-ΧΡΟΝΟΥ 1/2

- Ο καθημερινός χώρος είναι και χρόνος, είναι στιγμές που πέρασαν ή που θα έρθουν μέσα σ' ένα συγκεκριμένο χώρο. Είναι το κοινωνικό περιεχόμενο του χώρου. Ό,τι γίνεται κάθε στιγμή μέσα στο χώρο δεν είναι μόνο ο χώρος σε κίνηση αλλά κυρίως **η κίνηση του χώρου**
- Υπάρχει αντιστοιχία του **τεμαχισμού της καθημερινής ζωής** σε χρονικά διαστήματα ανεξάρτητης δραστηριότητας και του τεμαχισμού της καθημερινής ζωής σε διαχωρισμένους χώρους (π. χ. περιοχές τουρισμού-πολιτισμού με βάση το ορθολογικό πρότυπο του καθολικού σχεδιασμού)

- Η σημασία του χρόνου έχει αρχίσει να γίνεται αντιληπτή. Σε σχέση με την επικαιρότητα αυτό αφορά κυρίως το φαινόμενο της ‘μετάπολης’ καθώς και τη νέα τάση για το σχεδιασμό με βάση το χρόνο
- Αφορμή ήταν η κυκλοφορική συμφόρηση & ξεκίνησε το 1990 στη Νότια Ιταλία – επίσης εφαρμόζεται κυρίως στην Γερμανία & την Σκανδιναβία
- Η μελέτη της αλληλοσυσχέτισης χώρου - χρόνου στο συνολικό επίπεδο σημαίνει ότι ο στόχος πρέπει να είναι η ενιαία θεώρηση του χώρου και του χρόνου με αφετηρία τη φιλοσοφία
- Ένας σημαντικός παράγοντας που υποδεικνύει την αλληλεξάρτηση χώρου-χρόνου είναι η **κινητικότητα** - η κίνηση έχει δύο όψεις: έκφραση ζωτικότητας και ενέργειας, και αναγκαστική διαδρομή από την κατοικία στους τόπους εργασίας ή διακοπών

III. ΟΙ ΧΩΡΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ 1/2

- δεν υπάρχει άμεση αντιστοιχία μιας συγκεκριμένης χωρικής διαμόρφωσης με μια συγκεκριμένη συμπεριφορά (π.χ. αίσθηση 'απελευθέρωσης' στην παραλία ή στα πάρκα-όμως το βράδυ;)
- υπάρχει ένας κατάλληλος χώρος και χρόνος ο οποίος συνοδεύει μια συγκεκριμένη δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου, αλλά δεν είναι και ο μοναδικός (π.χ. μπάνιο στη θάλασσα το πρωί)

- δεν υπάρχει αναγκαστική σύμπτωση της εκδήλωσης μίας δραστηριότητας ελεύθερου χρόνου στο χώρο με τα αρχικά χαρακτηριστικά αυτής της δραστηριότητας (π.χ. βόλεϊ παράας στην παραλία – beach volley)
- ο τρόπος που μια δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου επιδρά στην ανθρώπινη συμπεριφορά ποικίλλει ανάλογα με την κατάσταση του ατόμου, το χωροχρόνο και τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες
- **Ερωτήματα:**
  - (α) ο χώρος κυριαρχεί στο χρόνο (Lefebvre, Soja) ή ο χρόνος στο χώρο (Harvey),
  - (β) πλησιάζουμε το ‘τέλος της εργασίας’ (Rifkin) και την ‘έλευση της κοινωνίας του ελεύθερου χρόνου’ (Dumazedier)

IV. Η ΑΝΑΨΥΧΗ & Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ (Henley Centre, Μεγ. Βρετ. 1998) 1/5

- Μείωση ωρών μη εργάσιμου χρόνου την εβδομάδα από 67,3 το 1992 σε 65,2 το 1996
- Το 1998 'μόνο' το 75% των ατόμων αξιοποίησαν όλες τις διακοπές που δικαιούνταν, κυρίως λόγω της πίεσης της εργασίας
- 57% των εργαζομένων δουλεύουν ορισμένες φορές ή πάντοτε το Σάββατο, 37% την Κυριακή
- **Μια κοινωνία στην οποία εξαντλείται ο χρόνος:** κυκλοφοριακή συμφόρηση, αυτοαπασχόληση, ελαστικά ωράρια εργασίας, φροντίδα για συγγενείς, εργασία & ψώνια έξω από την πόλη, συνεχιζόμενη εκπαίδευση, χρήση Ι.Χ. λόγω άγχους από την εγκληματικότητα, ποικιλία δραστηριοτήτων & προϊόντων αναψυχής, διείσδυση κινητών τηλεφώνων (& διαδικτύου & ψηφιακής & συνδρομητικής τηλεόρασης)

- Αύξηση ποσοστού ατόμων που δεν έχουν τον απαιτούμενο χρόνο από 53% το 1993 σε 61% το 1996
- Οι φτωχοί σε χρόνο είναι κυρίως γυναίκες πλήρους απασχόλησης (80%) ή μερικής απασχόλησης (72%)
- Η αξία του χρόνου είναι εξίσου σημαντική όσο η αξία του χρήματος: πίεση χρόνου, χρόνος ως νόμισμα (π. χ. ξόδεμα), εμβάθυνση χρόνου (π. χ. αθλητισμός), το 33% των ατόμων θα ξόδευαν χρήματα για να κερδίσουν χρόνο
- Αλλαγές στην οικογένεια: λιγότερα ζευγάρια που ζουν μαζί με τα παιδιά τους, περισσότερα μονομελή νοικοκυριά & διαζύγια, 'ασυνήθιστες' μορφές οικογένειας

- Ο **‘ποιοτικός χρόνος’** μετατρέπεται σε **‘πολύτιμο’** χρόνο: η εικόνα της οικογενειακής ζωής που προβάλλεται από τα ΜΜΕ είναι δύσκολο να επιτευχθεί (περισσότεροι εργαζόμενοι γονείς, σχέσεις των γονέων σε ένταση, παιδιά περισσότερο ανεξάρτητα)
- Τα **όρια της αναψυχής αναμιγνύονται**: ταξίδια & διακοπές – φαγητό & ποτό έξω από την κατοικία – νέα μέσα επικοινωνίας – αθλητισμός & fitness – διασκέδαση – αγορές
- **Περισσότεροι ανταγωνιστές για το χρόνο**: Ντίσνεϊ, καταστήματα, κιν/φος, υγεία & αθλητισμός, πάρκα & συγκροτήματα αναψυχής (π.χ. Village Park), τηλεόραση, υπολογιστές & διαδίκτυο

- **Ελεύθερος χρόνος & διαδίκτυο:** εκατομμύρια χρησιμοποιούν κάθε εβδομάδα το διαδίκτυο για να κοιτάξουν το τμήμα των διακοπών και των πολιτιστικών εκδηλώσεων, χρήση του διαδικτύου για επιλογή & κράτηση πολλών ειδών εισιτηρίων, αύξηση αεροπορικών εταιρειών που διαθέτουν φθηνότερα εισιτήρια διαμέσου του διαδικτύου (επίδραση λειτουργίας εταιρειών χαμηλού κόστους)
- **Τεμαχισμός των διακοπών:** εφαρμογή της δυναμικής του χρόνου & του χρήματος

Χρήμα

Πακέτα για το υψηλό
κομμάτι της αγοράς

Διάλειμμα σε εξωτική
πόλη

Φάρμες υγείας

Ταξίδι μεγάλης
διάρκειας

Παγκόσμια
κρουαζιέρα
πολυτελείας

Σπίτια στο εξωτερικό

Ημερήσια έξοδος

Κάμπινγκ στο εσωτερικό

Σαββατοκύριακο στην
παραλία

Μακροπρόθεσμα
χειμερινά
διαλείμματα

‘Εξερευνητικές’
εκδρομές με
λεωφορείο

Χρόνος

- Ο ε. χ. αποτελεί μάλλον ποιοτικό παρά ποσοτικό ζήτημα, εφόσον ο καθαρός ε. χ. μάλλον μειώνεται (WTO, Martin & Mason)
- **Κατηγορίες:** τουριστικός σχεδιασμός (αναπτυγμένος στο διεθνές επίπεδο), πολιτιστικός σχεδιασμός (λιγότερο αναπτυγμένος), αθλητικός σχεδιασμός (ελάχιστα αναπτυγμένος), σχεδιασμός διασκέδασης (μη αναπτυγμένος)– όλες οι κατηγορίες μη αναπτυγμένες στην Ελλάδα (μεγαλύτερες προοπτικές για τον τουρισμό λόγω του Ειδικού Χωροταξικού)
- 6 κύριες **ερωτήσεις** σχετικές με την παροχή υπηρεσιών ε. χ.: τι, πόσο, πού, πότε, πώς, τι
- Σημασία νέων χώρων: υδάτινα μέτωπα, αεροδρόμια, στάδια, multiplexes, cineplexes, θεματικά πάρκα
- Αποφασιστικός ρόλος του μάρκετινγκ του τόπου (place marketing) – δεν αντιτίθεται στο σχεδιασμό αλλά αποτελεί συστατικό στοιχείο του

Ο χρόνος πρέπει να αποτελέσει ένα **συστατικό στοιχείο του σχεδιασμού** κυρίως λόγω των ακόλουθων 4 παραγόντων:

- της αυξανόμενης σημασίας του ελεύθερου χρόνου
- της επιθυμητής έμφασης στην πολιτική των κοινωνικών δικτύων, δηλαδή περισσότερο στη δια-χωρική επικοινωνία παρά στη χωρική συγκέντρωση
- της αναγκαιότητας της συνεχούς προσαρμογής σε νέες συνθήκες και τις συνεπαγόμενες αλλαγές
- της θέλησης για τη διαμόρφωση μίας εικόνας ('οράματος') του μέλλοντος. Το τελευταίο σημείο δεν αναφέρεται μόνον στην πρόβλεψη αλλά επίσης στη 'διατήρηση του μέλλοντος' (Lynch), πράγμα που σχετίζεται με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ

- η πολιτική για το χρόνο πρέπει να συνδέεται με την πολιτική για το χώρο
- κατανομή του ελεύθερου χρόνου με βάση τον κατανεμημένο και όχι το συμπυκνωμένο ελεύθερο χρόνο, δηλαδή σε καθημερινή βάση σε σύγκριση με το Σαββατοκύριακο
- περισσότερο ευέλικτα καθημερινά ωράρια εργασίας (ισχύει κυρίως για μεγάλες πόλεις), αλλά τέτοια που να μην περιλαμβάνουν ολόκληρο το 24ωρο, για παράδειγμα για τα περισσότερα επαγγέλματα θα πρέπει να υπάρχει μια ‘νεκρή’ χρονική περίοδος μεταξύ 3:00 και 6:00 το πρωί
- την Κυριακή τα καταστήματα στις τουριστικές περιοχές μπορούν να είναι ανοικτά από τις 10:00 μέχρι τις 18:00 (συμβαίνει)
- Ορισμένες Κυριακές μπορούν σε ορισμένες πόλεις να είναι όλα τα καταστήματα ανοικτά (συμβαίνει), όχι όμως τους θερινούς μήνες

- μεγαλύτερη ισοκατανομή της περιόδου των διακοπών σε αντίθεση με τη συγκέντρωση στις πρώτες 20 μέρες του Αυγούστου
- έμφαση στην ανάπτυξη κοινωνικών δικτύων, που ανήκουν στον τρίτο (ανεπίσημο, εθελοντικό) τομέα (Rifkin), χωρίς να παραμελείται η σημασία της κατασκευής νέων κτιρίων, για παράδειγμα ενός συνεδριακού κέντρου 10.000 ατόμων στην Αθήνα (χρονίζει η κατασκευή στο κτίριο του Taekwondo)
- **Απαντήσεις** σε ερωτήματα:
  - (α) ο χρόνος κυριαρχεί στο χώρο, αν η βάση είναι τόσο η εμπειρία των καθημερινών ρυθμών της πόλης όσο & η παγκοσμιοποίηση,
  - (β) στην Ελλάδα, και στην υπόλοιπη Ευρώπη, τουλάχιστον στη Μεσογειακή, βρισκόμαστε μακριά από το 'τέλος της εργασίας' και την έλευση της 'κοινωνίας του ελεύθερου χρόνου'

ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- Οι λίμνες, τα βουνά & οι πολιτιστικοί πόροι είναι δημοφιλέστεροι στους διεθνείς τουρίστες παρά στους εγχώριους. Το 45% των αλλοδαπών επισκεπτών επιλέγουν την Ιταλία για τα καλλιτεχνικά & ιστορικά ελκτικά στοιχεία της, ενώ το 43% για το κλίμα της
- Η εσωτερική τουριστική αγορά είναι μεγάλη με περιόδους αιχμής τον Ιούλιο & τον Αύγουστο, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα συμφόρησης τόσο στις πόλεις όσο & τους παραθαλάσσιους προορισμούς - **κοινό σημείο με Ελλάδα** (συζήτηση για συνεργασία σε θέματα θρησκευτικού & θαλάσσιου τουρισμού & προγραμμάτων προσέλκυσης τουριστών από μακρινούς προορισμούς)

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ 2/5

- Μια **σημαντική διαφορά** είναι ότι η πλειονότητα των αλλοδαπών επισκεπτών επιλέγει τη χώρα μας πρωτίστως για το κλίμα & τις ακτές της, & δευτερευόντως για την ιστορία της
- Με βάση τα στοιχεία του 1992 το 62% των Βρετανών (το 22,1% των τουριστικών αφίξεων) επέλεξαν την Ελλάδα για το κλίμα, ενώ μόνο οι Βορειοαμερικανοί (το 2,8% των αφίξεων) & το 25% των Ιταλών (το 6,4% των αφίξεων) την επέλεξαν για τους ιστορικούς της πόρους
- Atlas 2003: 40% των νέων 20-29 ετών είναι «πολιτιστικοί» τουρίστες (ενδιαφέρον για ειδικά θέματα: γαστρονομία, αρχιτεκτονική, μουσική)

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ 3/5

- Συμβολή τουρισμού & πολιτισμού στη διέξοδο από την κρίση
Ε. Χ. & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ (WTO, 1999)
- Οι κυβερνήσεις σε όλον τον κόσμο επιθυμούν να μειώσουν την ανεργία και αναγνωρίζουν ότι οι περισσότερες νέες θέσεις εργασίας θα προκύψουν στον τομέα των υπηρεσιών
- Η τουριστική βιομηχανία πρέπει να τονίζει συνέχεια το γεγονός ότι ο τουρισμός είναι ανάμεσα στις ταχύτερα αναπτυσσόμενες & έντασης εργασίας υπηρεσίες, και έχει το δυνατότητα δημιουργίας περισσότερων θέσεων εργασίας όσο αυξάνει ο ε. χ.

ΤΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΟΝ Ε. Χ. & ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
(WTO, 1999)

- **Υποχρεωτική άδεια:** 15 ημέρες αλλά στην πράξη συνηθίζεται 30 ημέρες, 12 αργίες
- **Αλλαγές στον ε. χ.:** η εισαγωγή του 35ωρου θα ελαττώσει τις υποχρεωτικές ώρες εργασίας, καμιά αλλαγή δεν αναμένεται στην άδεια ή τις αργίες, ίσως υπάρξει αύξηση των δαπανών για διακοπές

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ 4/5

- **Ταξίδια:** ίσως υπάρξει κάποια αύξηση σε ταξίδια πολλών & λίγων ημερών & σε ταξίδια στο εσωτερικό
- **Διάρκεια & είδη διακοπών:** η αύξηση είναι πιθανότερη σε διακοπές μικρής διάρκειας, ειδικότερα στα διευρυμένα Σαββατοκύριακα, επίσης σε all inclusive & ανεξάρτητα οργανωμένες διακοπές
- **Τουριστικά προϊόντα:** αυξανόμενη ζήτηση αναμένεται από: νέα άτομα & ζευγάρια για παραλίες, χειμερινό ήλιο, χιονοδρομίες, καταδύσεις, περπάτημα, τρέκινγκ, γύροι με αυτοκίνητο που οδηγούν οι ίδιοι, γύροι σε μια ή πολλές πόλεις, θεματικά πάρκα – οικογένειες για παραλίες, κρουαζιέρες, χειμερινό ήλιο, χιονοδρομίες, καταδύσεις (2003: οικογενειακές διακοπές 30% του εξερχόμενου τουρισμού διακοπών – ανεξάρτητα μέλη οικογενειών για κρουαζιέρες, χειμερινό ήλιο, καταδύσεις, υγεία – συνταξιούχοι για κρουαζιέρες, χειμερινό ήλιο, γκολφ, τρέκινγκ, ειδικά ενδιαφέροντα, υγεία)

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ 5/5

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ

- Ανισότητα ανδρών-γυναικών (δουλειές του σπιτιού γυναικεία υπόθεση): πολλές γυναίκες προτιμούν να πάρουν άδεια κάποια καθημερινή σε αντίθεση με τους άνδρες που προτιμούν την Κυριακή λόγω ποδοσφαίρου
- Φροντίδα - Ρώμη: πρόγραμμα στο οποίο νέοι συμμετέχουν στη βόλτα, στα ψώνια, στον εορτασμό γενεθλίων των ηλικιωμένων – οι ηλικιωμένοι παίρνουν τα παιδιά από το σχολείο ή τα προσέχουν μέχρι να γυρίσουν οι γονείς από την εργασία
- Έλεγχος ροής οχημάτων - Ρώμη: κοινή χρήση αυτοκινήτου με συντονισμό ατόμων που πηγαίνουν στα ίδια μέρη ή ενθάρρυνση αγνώστων (car pooling, η επιτυχία βασικά είναι ζήτημα κουλτούρας, βλέπε και ΗΠΑ)
- Προστασία πολιτισμικής κληρονομιάς: Αποκατάσταση κατεστραμμένων περιοχών, διατήρηση ιστορικών μνημείων, διατήρηση 'γειτονιάς'

VII. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ & ΤΙΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙΣ (Martin & Mason, 1998) 1/6

- σενάριο Συμβατικής Επιτυχίας (συνέχιση των υπαρχόντων τάσεων)
- σενάριο Μετασχηματιζόμενης Μεγέθυνσης (νέες στάσεις και τρόποι χρήσεις ε. χ.)

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΣΕ ΔΥΟ ΣΕΝΑΡΙΑ

- **ώρες εργασίας**: η απασχόληση 2 εκατ. ανέργων θα σήμαινε μείωση 7% των ωρών εργασίας των εργαζομένων με πλήρη απασχόληση (αντίδραση από εργοδότες & εργαζόμενους)
- **επέκταση ευελιξίας**: γονική άδεια, συμβόλαια ετήσιων ωρών, ετήσια άδεια (εξομοίωση μορφής εργασίας ανδρών με γυναίκες)

ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ & ΤΙΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙΣ

2/6

- **μετατροπή του ε. χ. σε κάτι το περισσότερο ευχάριστο**: δραστηριότητες με κάποιο σκοπό με όρους εκπαίδευσης/ προσωπικής ανάπτυξης & όχι μόνο διασκέδασης
- **χάσιμο λιγότερου χρόνου**: σε μετακίνηση για εργασία ή αναψυχή (περπάτημα από σπίτι π. χ. σε δορυφορικούς σταθμούς εργασίας)
- οι Βρετανοί από το 1971 έχουν θυσιάσει το 1/5 της οικονομικής ανάπτυξης για μια μικρή μείωση των ωρών εργασίας, αλλά αυτό επιβλήθηκε λόγω αύξησης της ανεργίας & της μερικής απασχόλησης

ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ & ΤΙΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙΣ

3/6

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΖΟΜΕΝΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ

- νέα ισορροπία δαπάνης χρόνου & χρήματος
- μικρότερη δαπάνη ε. χ. λόγω έμφασης σε λιγότερο πολυέξοδους τρόπους - ειρωνεία: μία βιομηχανία να προσφέρεται εθελοντικά να περιορίσει την ανάπτυξή της (η πεμπτουσία του μάρκετινγκ;) - ίσως είναι εφικτό μόνο στον τρίτο τομέα
- μακρύτερες διακοπές
- επέκταση των εξυπηρετήσεων μεταφορών & ε. χ.

ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ & ΤΙΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙΣ 4/6

ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

- **Ανάγνωση**: εκπαιδευτικά βιβλία
- **Οικιακή ψυχαγωγία**: υπολογιστές, διαδίκτυο, DVDs, BRs
- **Σπίτι & κήπος**: άσκηση και δωμάτια για μελέτη
- **Χόμπυ**: δεξιότητες, μαθήματα
- **Έξοδος για φαγητό**: εξυπηρετήσεις συνδυασμένες με άλλες δραστηριότητες
- **Αλκοολούχα ποτά**: πραγματική μπύρα, ποιοτικά κρασιά

ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ & ΤΙΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙΣ 5/6

- **Τοπική διασκέδαση:** τοπικές παραγωγές και αθλητικά γεγονότα, τοπικές αναμεταδόσεις γεγονότων
- **Τυχερά παιχνίδια:** τοπικές λοταρίες
- **Αθλητισμός:** πεζοπορία & διατήρηση σε καλή κατάσταση με γυμναστική, ομαδικά παιχνίδια
- **Επισκέψεις αξιοθέατων:** τοπικά μουσεία & κέντρα επισκεπτών
- **Καταλύματα διακοπών** σε Βρετανία: διακοπές δραστηριότητας & ειδικού ενδιαφέροντος
- **Διακοπές στο εξωτερικό:** συνάντηση ατόμων & επισκέψεις τοπικού ενδιαφέροντος

ΜΕΓΑΛΟ ΕΡΩΤΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ Ε. Χ.

- Είναι δύσκολο να υποδειχθεί (και ειδικότερα από το κράτος) ο τρόπος που τα άτομα θα οργανώνουν τον ε. χ. τους
- Ένα διαφορετικό επιχείρημα: μια τέτοια πολιτική στην πραγματικότητα παρέχει (από την πλευρά του δημόσιου, του ιδιωτικού και του τρίτου τομέα) περισσότερους πόρους αντιδρώντας στους περιορισμούς
- η ποιότητα των επιλογών αυτών εξαρτάται κυρίως από τις δυνατότητες της συσχέτισης της αντιληπτικού κόσμου (πρόσληψη-γνώση-ιδιοποίηση-συνειδητοποίηση) με το βιωμένο κόσμο, όπως διαμεσολαβείται από τους περιορισμούς του κοινωνικού κόσμου

VIII. Ο ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

1/2

- ‘ο χρόνος είναι ένα είδος πόνου’: άγγελος στην ταινία του Wenders *Τόσο μακριά, τόσο κοντά!* (1993)
- Η ‘μάχη’ με το χρόνο είναι σκληρότερη από τη ‘μάχη’ με το χώρο. Η συνεχής αναφορά στο μέλλον υπονοεί την επιθυμία του ελέγχου του χρόνου, πράγμα που αποτελεί μία έκφραση του γενικού άγχους σχετικά με το χρόνο (Rifkin *Time Wars*)

- Άγχος, έλεγχος, κατάκτηση, σύγχυση μεταξύ παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος: ενδείξεις του γεγονότος ο περιοριστικός ρόλος του χρόνου μπορεί να αποτελεί το 'χειρότερο εχθρό' των ανθρώπων. Ωστόσο, η θεώρηση του χρόνου ως πόρου πάντοτε υφίσταται, και είναι αλληλένδετος με το χώρο
- Μία χρήσιμη συμβουλή παρέχεται από τους Σαμάνους του Αρχαίου Μεξικού: 'Οι πολεμιστές αντιμετωπίζουν το χρόνο που έρχεται. Κανονικά, αντιμετωπίζουμε το χρόνο καθώς απομακρύνεται από εμάς. Μόνο οι πολεμιστές μπορούν να το αλλάξουν αυτό και να αντιμετωπίσουν το χρόνο καθώς προχωρά καταπάνω τους' (Castaneda)